

הברכות המה מהתורה, ולפי שכל התורה שמענו מפי משה לפיכך יש גבול לכל ברכותיו.

משה רבנו מתאווה לקיים מצוות

אָתָּה הַחֲלוּת לְהִרְאוֹת אֶת עַבְדְּךָ אֶת גְּדֻלָּתְךָ וְאֶת יָדְךָ הַחֲזָקָה (ג. כד) המשיל הרה"ק רבי פנחס מדינוביץ זי"ע משל למה הדבר דומה להורים שביקשו להאכיל את תינוקם מאכל טעים מאד, והתינוק סירב, דברו על לבו ופיתוהו עד שלקח חתיכה קטנה לפיו, ומשרק טעם מהמאכל אורו עיניו והתחיל לאכול הרבה מאותו מאכל בהנאה גדולה, ראו הוריו שהוא חוטף ואוכל, נטלו ממנו את המאכל התחיל התינוק לצעוק כשלא רציתי לאכול דברתם על לבי ופיתיתם אותי, עד ששכנעתם אותי לטעום ממנו, עכשיו ששטעמתי ממנו והרגשתי בו את כל הטעמים הטובים אתם נוטלים

אותו ממני? כך גם היה עם משה רבינו, כאשר הקדוש ברוך הוא שלחו להוציא את בני ישראל ממצרים סירב לטעום מהמאכל המשובח הזה שהקדוש ברוך הוא הגיש לו, ואמר (שמות ד. יג) 'שלח נא ביד תשלח' כיון שטעם טעם המצוות התחנן לפני הקדוש ברוך הוא ואמר 'אתה החלוצה להראות את עבדך' וגו', כלומר כבר נתת לי לטעום ממתנות התורה אנה ה' תן לי עוד ועוד מאותו מאכל משובח.

(שפתי צדיקים)

בין ישראל לאומות העולם

וְאַתֶּם הַיְּהוּדִים בְּדִ' אֶלְקֵיכֶם חַיִּים פְּלִיגִים הַיּוֹם (ה. ד) הגה"ק בעל ה'עריב נחל' זי"ע נשא משלו להסביר הפסוק ויאמר: משל לחייט אומן, התופר בגד לפי מידתו של המזמין והריהו מדויק מאד שהבגד יהיה

שבת חזון

שגב רום מעלת כל שעות היממה של 'שבת חזון'

שבת זו נקראת בשם שבת חזון על שם ההפטרות 'חזון ישעיהו' וכתב בס' 'שפתי צדיק' בשם זקנו הרה"ק החידושי הרי"ם זצ"ל בשם רבו הק' מלובלין זצ"ל, ששבת קודש זאת כל שעותיה היא עת רצון גדול כמו בזמן מנחה דכל השבתות רעוא דרעיון, מפני שהוא עת דין והשבת קודש מהפך הדין לרחמים, לכך הוא רעוא דרעוא, כן כל השבת קודש הזה - שבת חזון, על ידי שהזמן עת דין והשבת מהפכו מדין לרחמים, לכן כל השבת קודש בח' רעוא דרעוא, דהיינו ששבת זו יש בה הוספה בקריאתה 'שבת חזון' על שום מעליותא שבה, דיש בה קדושה נוספת, ועל כן יש לייקר כל רגע משבת זו, זאת ועוד שבשבת יש בה סגולה שכל התפלות של כל השנה עולים בשבת זו וכמו שהביא בספר 'תכלת מרדכי' וזה לשונו כי הנה כתוב 'תפילה לעני כי יעטוף' ובזה ה'ק' שתפלת העני בעת שצר לו מעטפת כל התפילות להעלותם ברצון, וכן תפילת ישראל בימי בין המצרים שמתפללים בלב נשבר מתקבלת לרצון יותר מכלל השנה, כמו ששמעתי בשם הרה"ק ר' אורי מסטרעליסק זי"ע שאמר שהתפלה שבשבת חזון צריך לזרז בה כוונה, כי הוא מעלה

כל התפלות של השנה, מטעם הנ"ל שהיא בחינת 'תפלה לעני כי יעטוף'.

שבת חזון על שם מה?

הנה לכאורה תמוה מדוע קוראים לשבת זו על שם ההפטרות 'חזון ישעיהו', והלא ההפטרות המלאה הוכחה בצירוף יעודי עונשים נוראים ואכזריים, והן הכי נמי אכן 'שבת נחמו' נקראת כך כיון דההפטרות מדברת מנחמת ישראל, אבל למה לנו לקבוע שם לשבת קודש על שם הפטרות דפורענותא, וביאר רבנו הרה"ק אדמו"ר מסאדיגורה זי"ע כי יש למצוא בשם זה של ההפטרות ענין של 'מעלה וחשיבות', כי הרי 'חזון' הוא ראייה והסתכלות, והנה כמו שהמציאות מעיד שממקום חשון רואה האדם יותר טוב את האור המאיר מרחוק, כמו"כ בימים אלו שהם ימי חשכות אפשר לראות ולהבין יותר טוב את עתידם הטוב של ישראל, מכא ה'ק' 'אם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו עאכ"ו!!' ועל דרך זה אמר גם אבי רבינו הסב"ק מריז"ן בשם אביו זי"ע רבינו רבי שלום מפרוהבישט שמהימים הללו יכול האדם לדעת איך יהיו נראים

תפור לפי מידתו של המזמין, באורך וברוחב. ומסתבר שבגד זה לא יתאים לאיש אחר כי רק לעתים נדירות מאד מתאים אותו בגד בדיוק לשני אנשים, ברם, אם החייט אינו אומן במקצועו אין הבגד יוצא מתחת ידיו בדיוק נמרץ לפי מידתו של המזמין, ואז יתכן מאד והוא יתאים לכמה וכמה אנשים. דוגמת זה הוא ההבדל בין הצלחתו של עם ישראל לבין הצלחתם של אומות העולם הצלחתו תפורה עלינו בידי האומן הגדול ביותר מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא והיא עשויה בדיוק לפי מידתנו לא פחות ולא יותר, לפיכך היא מתאימה לנו ואנו שבעי רצון ממנה, מה שאין כן אומות העולם שהמה מקבלים כידוע השפעתם באמצעות ישראל נמצא שאין ההצלחה תפורה לפי מידתו ואין היא מתאימה להן לכן הן אף פעם אינן שביעות נוח ממנה.

(הגה"ק רבי דוד שלמה מסורוקה זי"ע בעל 'עריב נחל' ו'לבושי שרד').

הימים טובים הבעל"ט, וזה על דרך מה שנאמר שממקום חשון יכולים לראות טוב את האור המאיר.

(רבינו אדמו"ר מסאדיגורה זי"ע)

ראיה המביאה לידי זכירה

הרה"ק רבי מנחם נחום מבאיאן טשרנוביץ זי"ע היה אומר כי השם "שבת חזון" הוא מלשון "ראיה", המביאה אותנו לידי "זכירה". והוא דרש זאת על הפסוק "למען תזכור את' יום צאתך מארץ מצרים", שכמו שבימים א' דפסח היתה יציאת-מצרים, כן ביום ת' - תשעה-באב תהיה יציאתה ממצרי הגלות וכו'...

בענין בגדי שבת - בברית ובשבת חזון

הקשו החת"ס והיעב"ץ זי"ע אמאי ב'שבת חזון' אין הולכים בבגדי שבת ואילו בברית מתירין אבי הבן ללבוש בגדי שבת? ואכן היעב"ץ חלק משום קושא זו על הרמ"א וסבר שהולכים בשבת חזון בגדי שבת, אבל החת"ס ביאר הדבר באופן נחמד: דבשבת חזון אם אין היו הולכים בבגדי שבת היו שוכחים החורבן והאבילות, משא"כ בברית שכולם הולכים בבגדי חול ורק בעל הברית לבדו הולך בבגדי שבת לא ישכח משו"כ את האבילות.

תשעת הימים

בושה תכסה פנינו

הרה"ק מרדאשיץ זי"ע א' השיח בפני חבר מקורביו דפסע אחת היה יושב ביום ה' באב בהילולא דהאר"י הקדוש בסעודת סיום מסכת, בחברת חסידים ואנשים מעשה והיו אוכלים ושותים, ונענה הרב הקדוש וסיפר מעשה באחד שהיה מרבה בשינה תמיד, ופעם אחת ביום ראש השנה היה ישן כדרכו, ולא עלה בידי אשתו להקיצו, והלכה לבית הכנסת לבדה, אמנם כשהגיע זמן קריאת התורה מיהרה לביתה בזעקה, וצעקה לבעלה מהר רוץ לבית הכנסת כי עוד מעט קט וכבר תוקעים בשופר, לשמע דברים אלו מיד נתעורר היהודי וקפץ ממיתתו ורוץ לבית הכנסת, וברוב חפזונו שלא להפסיד תקיעת שופר לא פשט מעליו בגדי השינה ונכנס לבית המדרש באופן שהיה ללעג וקלס לעיני כל הקהל, ומכל מקום קיבל הכל באהבה ולא אבה לצאת מבית הכנסת קודם שישמע קול שופר, ואמר הרב הקדוש דע"י זה שנתבוה ברכים בשביל קיום מצות שופר, נעשה רעש

עריכת 'סיומים' - אהבת חינוך תמורת שנאת חינוך

מובא בשם הגה"ק החידושי הרי"ם זי"ע הסבר נאה על מה שנהגו החסידים לעשות סיום מסכת בתשעת הימים בין ר"ח אב עד ט"ב, ואמר משום שביהמ"ק נחבר משום שנאת חנם שהי' ביניהם (יומא ד"ט) והנה איתא במס' שבת (דף ק"ח) אמר אביי תיתי לי דכי חזינא צורבא מרבנן דשלימ מסכת עבידנא יומא טבא לרבנן, והיינו כאשר רק חזינן דאחד מרבנן דסיים מסכת אזי כל החבירים היו עושים הסעודה ושמחין זה עם זה, וזהו הפך שנאת חנם, ומשום שבימים אלו היה החורבן משום שנאת חנם לכן עושים הסיום תיקון לזה מתוך אהבת חינוך.

(שיח שרפי קודש)

*

'תשעה באב'

המקדש שיבנה במהרה בימינו, והוא כמו שהמתענה תענית חלום בשב"ק צריך למיתב תענית לתעניתו לכפר על שהתענה בשבת, כמו כן אנו מתענים בתשעה באב לכפר על שאנו מתאבלים ביום כזה.

שנים מיציאת מצרים תשע מאות שנה הייתה שנאה כבושה מהמקום על ישראל, והיה צריך שאהבתם תהא מחפה על השנאה, וכשחורבן הבית בטלה שנאה זו, ואין שם אלא אהבה גדולה, אלא שמכל מקום אנו עצבים ומתאבלים שאנו משתוקקים ומתגעגעים לבנין בית

'קרא עלי' מועד' - יום טוב 'תשעה באב'

דברים נוראים כתב ה'חתם סופר' בדרשות (דף שכ"ו) כי באמת היה צריך להיות יום תשעה באב יום שמחה גדולה, מפני שרש"י כתב ביחזקאל (פ"ח ה) דכל אותם

באר בשדה - שטפנשט

איך יתכן שמלאכי השלום מיכאל וגבריאל המה הציתו האש בהיכל?

פֶּל רַעִיָה בְּגָדוֹ בַּהּ הָיוּ לָהּ לְאַיִכִּים (איכה א. ב) איתא במדרש זוטא: 'כל רעיה בגדו בה' זה מיכאל וגבריאל שהיו מלמדים עליה וזאת אמר להם הקב"ה מי חביב עליכם? אמרו לו ישראל! ואחר ישראל מי חביב עליכם? אמרו בית המקדש! אמר להם שנבע אני בשמי הגדול שאתם בעצמכם מציתים בו את האור. מיד נטלו מיכאל וגבריאל שני לפידי אש והציתו אש בהיכל ה' והיה המקדש קורא קינה על עצמו שנאמר ממורם שלח אש בעצמותי וירדנה (איכה א. יג)

וביאר תלמידו של הגה"ק רבי מרדכי בנעט זי"ע: אמנם כן, מיכאל וגבריאל גם בשעת החורבן עשו מה שעשו לטובתן של ישראל! שהיו בני ישראל נידונים בבית דין הגדול של מעלה, ואמרו חז"ל (סנהדרין י. א): 'ראו כולם לחובה - פוטרין אותן', ובשעת החורבן נטו רוב דייני בית דין של מעלה לחובת ישראל, ואם לא היה מיכאל וגבריאל מסכימים, אלא היו פותחין בזכות - אז היה נפסק הדין לחובה על פי הרוב, ולא היתה ח"ו תקומה לישראל, ולא היו ראויין שישפוך חמתו על עצים ואבנים. לכן 'התחכמו' מיכאל וגבריאל והחליטו ללמד גם הם חובה, כדי שיהיו כולם לחובה, ובזה יהיה לישראל מקום פטור, וישפוך הקב"ה חמתו על העצים ועל האבנים...

שִׁפְכִי בַמִּים לִפְנֵי (איכה ב, יט)

בדיני הקרבנות נצטוונו (ויקרא ב, יט): 'וכל קרבן מנחתך במלח מלח ולא תשבית מלח ברית אלוהיך מעל מנחתך', ורש"י מפרש: 'מלח ברית - שהברית כרותה למלח מששת ימי בראשית, שהובטחו המים התחתונים ליקרב במזבח במלח, וניסוך המים בחג'. אודות נסיבותיה של 'ברית מלח' זו, נאמר ב"תיקוני זוהר", שכאשר חלק הקב"ה את המים, בעת בריאת השמים, בכו המים התחתונים ואמרו: 'אנן בעיין למיהוי קדם מלכא' (גם אנו רוצים להיות קרובים להקב"ה), וכדי לרצותם כרת עמם הקב"ה ברית מלח, שמהם יקחו מלח על כל קרבן, וניסוך המים בחג, כדי לעשות שלום בין עליונים לתחתונים. ומובא בשמו של הרה"ק בעל 'אמרי אמת' מגור זי"ע, ביאור נפלא לפי זה בפסוק בתהלים (קלז, א - ה): 'על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון...', ולכאורה המילה 'גם' מיותרת היא? מי עוד בכה מלבד היהודים שיצאו לגלות? אלא שמדברי ה'תיקוני זוהר' למדנו, כי המים התחתונים שכבו בששת ימי בראשית לנוכח חלוקת המים שהותירה אותם למטה - נגנעו במכיים רק לאחר שהקב"ה כרת עמם 'ברית מלח', שהבטיחה כי תהיה חובה למלוך כל קרבן וכל מנחה במלח, ואם כן, כאשר חרב בית המקדש ובטלו הקרבנות וניסוך המים, התחילו המים התחתונים לבכות שוב, וזו הכוונה: 'על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו'. נהרות בבל בכו, וגם אנו בכינו בזכרנו את ציון.

'אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים'

אמרו חז"ל (גיטין נה): 'אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים', וסיפור המעשה ידוע. ועל פי דברי הגמרא, שגזירת החורבן נגזרה מחמת חטא המרגלים, נראה לרמז, שהרי המרגלים אמרו 'ונהי בעינינו כחגבים', ובתרגום כתב: 'כחגבים' - קמקצין, וכן אמרו בגמרא (פסטה לה): 'שמעי דקאמרי: קחוינן אינשי דמיו לקמצי באילני'. ולכן התגלגל החורבן דוקא על ידי קמצא ובר קמצא, לרמז בשמם שנגזרה הגזירה בגלל חטא המרגלים!

(ירושלים ולקחי מוסר 'מתלמיד הגר"מ בנט זצ"ל)

"והשוממה מאין יושב" (תפילת

נחם' מנחה של תשעה באב)

שאל הרה"ק בעל 'אמרי אמת' מגור: הלא כעת בירושלים מתגוררים אנשים, ואיך אנו אומרים בתפילת 'נחם' - 'מאין יושב? ותירץ, שתפילה זו נתקנה בנ"ב שנים שבהן לא עבר איש ביהודה (שבת קמח). והוסיף פירוש נוסף: 'השוממה מאין יושב' מתייחס לירושלים של מעלה, כדברי הגמרא (תענית

ה). ובזוהר (פרשת ויקרא, דף טו ב): 'אמר הקדוש ברוך הוא: לא אבוא בירושלים של מעלה עד שאבוא לירושלים של מטה'.

(אמרי שמאי)

וכי מי אינו רוצה לצאת מהגלות?

המעין בדברי רבינו שלמה אלקבץ בפיוט 'לכה דודי' בקבלת שבת ישים לב כי המשורר פונה לעם ישראל במספר בקשות שעניינם אחד: 'קומי צאי מתוך ההפיכה, רב לך שבת בעמך הבכא', 'התנערי מעפר קומי לבשי בגדי תפארתך עמי', 'התעוררי התעוררי... קומי אורי', כל אלו בקשות לעם ישראל שיקומו ויציאו מן הגלות. והפליאה מתבקשת: האם אנו המסרבים לצאת מן הגלות וממאנים להיגאל? וכי בנו תלוי הדבר? האמנם אם רק נתנער מעפר - מיד יבוא קץ הגלות? הלא עינינו אל ה', שיחנו ויגאלנו! והתשובה היא: אכן כן, בנו תלוי הדבר. הקב"ה יושב ומצפה להשתוקקותו הכנה, לצערנו על הגלות הארוכה, לדמעותינו על חורבן בית תפארתנו, להכרתנו בחור העמוק שנפער בלב האומה כאשר הקב"ה השליך משמים ארץ. ידועה איתרתו של האדמו"ר בעל חידושי הרי"ם מגור, על הפסוק 'המציא אחכם מתחת סבלות מצרים' - על שהקב"ה עשה שלא נסבול את הגלות. דהיינו, שיש שלב שהמפריע ליציאה מהגלות, והוא: שכלל ישראל כל כך התרגל למצב עד שאינו מרגיש כמה רע לו, וכדי לזכות לגאולה יש לצאת מתרדמת הרגל הגלות, ולסכוף לגאולה.

(כמוצא שלל רב)

ניתן להסמך הסיפור הידוע אודות הרה"ק רבי נחום מטרנוביל שנסע בדרכו ולערב לן בבית אכסניא של יהודי כפרי פשוט, ויהי בחצות הלילה הכפרי שומע קול בכי תמרורים בוקע מחדרו של הצדיק העורך 'תיקון חצות', בבערותו חששו שמא הצדיק אינו מרגיש בטוב או האכסניא אינה נוחה לו מיהר להכנס ושאל את הצדיק לסיבת בכיו, ואז ראה הצדיק עם מי יש לו 'עסק' וסיפר לו כי פעם היה לנו ביהמ"ק בירושלים והקרבנו קרבנות וכו' ומאז גלותנו אנו סובלים צרות מהגויים וכדו' ואנו מתפללים וזוכים לה' שישלח את משיח לגאלינו ויקח אותנו לירושלים במהרה, נענה הכפרי ואמר: אני שומע, ונכון שאנו סובלים מהשכנים הגויים, אך עלי להמלך בזוגתי ולשמוע מה אומרת אם אפשר לעזוב את כל המשק כבשים אוזנים ותרגולים ולעלות לירושלים. כעבור שעה קלה חזר עם רעיון 'גאונ' של זוגתו: אכן כן כדאי שמישיח יבוא! אך עדיף שיקח עמו את השכנים הגויים לירושלים ואנו נוכל להשאר כאן בשקט עם הכבשים התרגולים והאוזנים. הפטיר הרה"ק מטרנוביל יותר קשה להוציא את הגלות מהיהודים מאשר את היהודים מהגלות...

החכם צהלתו בפניו ואבלו בליבו

בספר 'ייטב פנים' הביא בשם זקנו הרה"ק בעל 'ישמח משה', בשם רבנו הק' ה"חזוהי מלובלין', על מה שרואים שחסידים ואנשי מעשה הם שמחים תמיד וצהלה נסוכה על פניהם, והלא נפסק להלכה (אורח חיים א. א): 'ראוי לכל ירא שמים שיהא מיצר ודואג על חורבן בית המקדש? אלא, ביאר, שמחת החסידים היא על דרך מאמר החכם בחוה"ל: 'צהלה ואבלו בליבי'. מעין זה ביאר הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג, שהוסיף בדבר משל נפלא: מלך גדול נפלא פעם לברוח ממדינתו למרחקים, נסע המלך לדרכו והנה הגיע לביתו של אחד מאוהביו, וזה, כאשר ראה את המלך בשעת צרתו ועליבותו, הלך לחדרו ובכה שם בכי תמרורים על צרת המלך, אך בכל פעם שעבר לפני המלך הראה לו פנים שוחקות ושמחות - על שזכה כי המלך בכבודו ובעצמו מתאכסן אצלו... ואף אנו, בגלותנו, ידענו את אשר אמרו חז"ל (מגילה כט): 'רבי שמעון בן יוחי אומר: בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקדוש ברוך הוא. שבכל מקום שגלו - שכניה עמהן. גלו למצרים - שכניה עמהן וכו', גלו לבבל - שכניה עמהן... ומאחר והשכינה עמנו, מוכרחים אנו להראות לפנינו פנים שוחקות על שזכינו ששכינת כבודו יתברך מתאכסנת אצלנו. לאור זאת, אמר הגה"ק רבי צבי הירש שפירא, אב"ד מונקאטש ובעל 'דרכי תשובה' (על יורה דעה), ביאור נפלא בדברי

ה'תרגום יונתן' על הפסוק (במדבר כג, כא-כב): 'לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל ישראל. ה' אלוהיו עמו ותרועת מלך בו', וכך תרגם יונתן: 'ותרועת מלך בו - בא ביניהון'. וכך אמר בלעם: 'לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל' - לא ניכרת בפניהם שום עצבות על תלאותיהם וצרותיהם בגלות, כאשר הם כבשה בין שבעים זאבים, וטעם הדבר הוא: משום ש"ה' אלוהיו עמו", ועל כן הם מראים פנים שוחקות לכבוד השכינה הקדושה, כאותו אדם שהמלך התאכסן אצלו. - עתה כמה נפלאה כוונת תרגום יונתן: 'ותרועת מלך בו, בא ביניהון', שהרי 'יבבא' היא 'גנוחי גניח וילולי ליל' (ראש השנה לג), כלומר: שבתוך תוכם, במעמקי ליבם, הם מלאים צער, רגנוחי גנח' ליבם השבור, ובמסתרם תכבה נפשם על גלות השכינה וצער מלך המשיח, ואך כלפי חוץ הם מראים פנים שוחקות ושמחות, כלפי 'המלך', שכינת כבודו יתברך, המתאכסנת אצלם!

דור דור - וחלקו בבנין בית המקדש

על מה שאמרו חז"ל 'כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו - כאילו נחרב בימיו', הקשה האדמו"ר בעל ה'שפת אמת' מגור זי"ע (פרשת דברים - תרל"ז): הלא היו הרבה דורות שבהם חיו צדיקי עליון, ולא נבנה בימיהם, וכי נוכל לומר שכאילו נחרב בימיהם? אלא, ביאר, כל דור וכל דור צריך להוסיף חלק בהבאת הגאולה שבה יבנה המקדש, כל אחד עושה דבר מה עד שיהיה בית המקדש שלם. ואם כן, כוונת 'כל דור שלא נבנה בימיו' היא על החלק המיוחד של אותו דור, כלומר: דור שהחלק שלו, שהיה צריך לבנות ולהוסיף, לא נבנה בימיו - כאילו חרב בימיו.

בעל לב יבין : העוון הוא רע - והעונש יש בו טוב!

כתב הגה"ק בעל ה'ישמח משה' זי"ע: בגמרא (שבת ל): דרשו מן הפסוק (קהלת ח, טו): 'ושבחתני אני את השמחה' - 'שמחה של מצוה', 'ולשמחה מה זה עושה' - 'זו שמחה שאינה של מצוה. ללמדך שאין שכינה שורה לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך שיחה ולא מתוך דברים בטלים, אלא מתוך דבר שמחה של מצוה. מדברי הגמרא משמע, שמתוך עצב - אף אם הוא של מצוה - אין השכינה שורה. ואם כן - תמה הגאון בעל 'ישמח משה' (פרשת ואתחנן) - הלא אין עצב גדול ממגילת קינות, שנאמר (איכה ב, יא) 'כלו בדמעות עיני' ועוד כהנה וכהנה פסוקים, ואיך תיתכן בזה רוח הקדוש? והנה, הוא מוסיף, 'אחר כמה שנים שנתקשתי בזה, בא לידי ספר 'עצרות דבש' מהגאון מהר"א אייבשיץ ז"ל, וראיתי שגם הוא עמד על קושיא זו - ושמחת'. 'ויש להמתיק הדברים: כי הטובה שבכל הטובות הוא התקרבות להש"ת, והרעה הגדולה שבכל הרעות היא התרחקות, אך אנן 'אטומין ליבן' וסמך עינינו' [לבנו אטום ועינינו סתומות] להבין זה... אך הנביא הוא פקח, ואין לך שמחה גדולה מזה מהעונשים שמקרבין אותנו אליו אחר התרחקות גדול, ולמי שיש לו לב להבין ישיכל כי אין זה רע מעצם העבירה המרחק מאתו יתברך, והעונש הוא טוב המקרב... וכן קינות היתה השמחה מצד זה, שכל מה שהעונש הוא גדול יותר הקל וחומר הוא גדול יותר... והעונש הוא כלה ונפסד והשכר הוא נצחי, ויתכן שיחול בו רוח הקדוש כיון שיש בו שמחה גדולה בחד צד'.

(ישמח משה)

כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה

אמר רבינו הק' סגנון של ישראל מבאריטשוב זי"ע הכלל הוא: כל כוחות האדם נמשך אחר המחשבה, בזה שאדם חושב נמשך כחומר המחשבה, בזה שאדם חושב, נמשך ל'עצמות האדם, ונמצא כאשר האדם חושב בקדושה ומתאבל על ירושלים, אז מחשבתו ועצמותו בקדושה, ו'זוכה' הוא לשון 'הזדככות' אי האדם מזדכך ורואה עתה בשמחה קצת, והיינו שרואה קצת משמחת ירושלים איך יהיה לעתיד לבוא.

(קדושת לוי)

הלכות חג בחג

מהגה"ח רבי יחיאל מיכל פרידמן שליט"א
דומ"צ וראש כולל לדיינים 'חומת המשפט' שטפנשט

ערב תשעה באב שחל בשבת

ו. אין לרחוץ כלים לא בשבת אחרי הצהרים משום מכין ולא במוצאי שבת עד חצות יום א' משום מלאכה בתשעה באב ומכל מקום סידור מינימלי של הבית מותר במוצאי שבת.

באב שחל בחול, והמשנה ברורה פסק שהמקל ללמוד בשבת כרגיל לא הפסיד.

ג. מותר לקחת בשבת תרופות המקלות על הצום (קלי צום וכד').

ד. בשבת במנחה אין אומרים צדקתך.

ז. חולים שאינם צמים וכן נשים שאינן צמות א"צ להבדיל וישמעו הבדלה במוצאי ת"ב וידקדקו לומר אתה חוננתנו בערבית (וגם מי ששכח לומר אתה חוננתנו א"צ להבדיל קודם אכילה).

ה. במוצאי שבת אומרים "אתה חוננתנו" ואין מבדילים על הכוס אלא במוצאי תשעה באב, ומברכים על הנר במוצאי שבת ואין אומרים "וייה נועם" ומתחילים "ואתה קדוש".

א. השנה שתשעה באב חל במוצאי שבת אין דין סעודה מפסקת ואפשר לאכול בשר ויין בסעודה שלישית אבל צריך לגמור לפני השקיעה. ומכל מקום להסיר הנעליים ולבשית בגדי חול רק בצאת הכוכבים (ויש נוהגים לאכול דווקא מאכלי חלב בסעודה ג')

ב. לענין תלמוד תורה בשבת, הרמ"א החמיר שלא ללמוד בשבת מחצות כי אם בדברים המותרים בתשעה באב כמו בערב תשעה

תשעה באב שחל ביום ראשון

טו. במשנה ברורה פסק לברך "שעשה לי כל צרכי" אך האריז"ל לא ברך.

יז. היחיד אומר עננו ונחם במנחה ואם לא אמר אין מחזירים אותו. ושליח ציבור אומר גם בשחרית עננו בין גואל לרופא, ואם שכח אומר בשמע קולנו, ואם שכח גם בזה אין מחזירים אותו.

יח. אין נשיאת כפיים בשחרית, ואין הש"ץ אומר "אלוקינו ואלוקי אבותינו וכו'".

יט. טלית ותפילין מניחין רק במנחה, ומי שמניח תפילין דרבינו תם ניחן במנחה.

כ. חולה שאין בו סכנה אינו צריך לצום, ומעוברת ומיניקות מדינא צריכות לצום, ובזמנינו שירדה חולשה לעולם יש להתייעץ עם מורה הוראה איך לנהוג, ויולדת עד ל' יום שדינה כחולה שאין בו סכנה אינה צריכה לצום.

כא. במוצאי ת"ב מבדילים על הכוס ואין מברכין על הנר ובשמים, ואומרים בופה"ג וברכת הבדלה ושותין היין של הבדלה (מ"ב ס"י תקנ"ז).

כב. במוצאי ת"ב המנהג שלא להסתפר ולכבס ולהתרחץ עד חצות היום וכן אין אוכלים בשר ואין שותים יין עד חצות היום, ותבשיל של בשר מותר, וכן מי שדרכו לברך בהמ"ז על כוס של יין מותר.

כג. היוצא לדרך מיד אחרי ת"ב יש להקל לכבס מיד במוצאי ת"ב.

טו. תשעה באב אסור בתלמוד תורה מלבד דברים הרעים והלכות אבלות ותשעה באב וכן סדר היום, ומותר בשחרית לומר קורבנות פרשת הכיור פירשת התמיד ופרשת הקטורת. (ומה שמבואר במגן אברהם שלא לאמר קטורת זהו שלאחר התפילה שנוהגים לאומרו אחר כך במנחה.) "ואיזהו מקומן" ומדרש רבי ישמעאל, ואין אומרים למנצח, ושיר של יום אומרים במנחה.

הלכות תשעה באב מתוך קובץ 'אוצרות טל' למורינו הגה"צ רבי טוביה אריה ליב טוביאס זצ"ל אב"ד קרית ויזניץ ב"ב

א. ביוב"פ [וכן בצום ט' באב] הלך רק עם גרביים לחוש לשיטות שצריך להרגיש את הקרקע. (ויעוין באוצרות טל ח"ג סימן תרי"ד מאמר הגרימ"פ בשיטת הרב זצ"ל בזה בארוכה).

ב. כמדומני שאמר לי שכיון שמשתמש בסבון רק בער"ש, לכן וודאי שמותר לו בער"ש חזון אף בסבון.

ג. היה מורה בת"ב נדחה מי שצריך לאכול לא יבדיל ורק במוצאי הצום. (ויעוין באוצרות טל ח"א עמוד רמ"ב מה שכתב לפלפל בזה בארוכה).

ד. במוצאי שבת חזון הבדיל על היין, אפי' כשהיה שם ילד, ולא על חמר מדינה.

(מתוך כתבי בנו הגאון רבי יצחק אייזיק טוביאס שליט"א חבר בד"ץ קריית ויזניץ ורב דקהילות ויזניץ ברמה ד' ב"ש)

ח. רחיצה אסורה בין בחמין ובין בצונן אפילו להושיט אצבעו למים אסור. נתלכלכו ידי מותר לרחוץ כפי הצורך, וכן הרוחצים מאכלים או כלים מותר אף שהידים גם כן נשטפים.

ט. מי שעשה צרכיו נוטל עד קשרי אצבעותיו, וכן בנטייל ידיים בבוקר, חוץ מנט"י של כהנים לנשיאת כפיים שהוא עד הפרק

י. אחר שנטל ידי שחרית ונגב ידי ויעדין לחות קצת, מעבירים על עיניו ואם עיניו מלוכלכות יכול לרוחצם, וכן בביהכ"ס יכול לקנח עם מים, ומי שיש לו צער גדול אם לא ירחוץ פיו, מותר לו לרחוץ פיו עם מים וישתדל שלא לבלוע ובפרט עם מי פה שאינם ראויים לשתייה, מותר לשטוף במקום צער גדול או חשש לדלקת אם לא יטשוף.

יא. סיכה אסורה רק של תענוג, ומריחת משחה לצורך רפואה מותר.

יב. אסור לנעול מנעלי עור אפילו רק סוליה מעור ג"כ אסור, ומנעל מעץ בד או גומי מותר. ומכל מקום נכון להימנע מלבישת נעלים נוחות מאוד שאין בהם שום עינוי.

יג. אין שאילת שלום בתשעה באב, ועם הארץ שאומר שלום משיב לו בשפה רפה וטוב שיגיד לו שהיום אסור בשאילת שלום, מזל טוב מותר לומר.

יד. נוהגים שלא לעשות מלאכה עד חצות ודווקא מלאכה שיש בה שיהי קצת ודבר שאין בו שיהי כהדלקה וקשירה מותר. ואין מכינים צרכי סעודה עד חצות היום, וע"י גוי מותר לעשות מלאכה בת"ב אך בנין דאוושא מילתא אסור אפי' ע"י גוי.

סגולות תשעה באב

סכנה לשחוק בתשעה באב

בשם הרב, בתשעה באב לשחוק אינו לאך טיען
הוא סכנת נפשות, כי כשאדם במקום המלך אזי הוא
נשמר, משא"כ כשנחרח הוא בלי שמירה.

(אמרי פנחס תשעה באב)

כשיושבין על הארץ יכולים לפעול אצל הש"י מה שצריכים

בשם הרב, במקום שה' יתברך שורה, שם כל
המלאכים והעולמות והממונים, לכן כשאדם ג"כ
במקום הזה הוא נשמר בשמירה מעולה, משא"כ
בהיפך ח"ו נשאר בלא שמירה והוא מסוכן, ולכן
בט' באב כשיושבין על הארץ יכולים לפעול אצל
הש"י מה שצריכים, כיון שהש"י שורה ג"כ בבחינה
זו. וסיפר נ"י שהיה חשכות גדולה בבית הרב בימים
הנ"ל ולא אכלו מאכלים טובים ולא ציוה ללמוד עם
הבנים גמרא בט' ימים של אב, ומכש"כ בט"ב עצמו
היה החשכות מאד.

(אמרי פנחס תשעה באב)

מה שיוכל אדם לתקן בט' באב שהוא בשפלות, אינו יכול לתקן בשמחת תורה

כמשל לאחד שפיזר אבנים טובות אל האשפה
וטינופת וצוה לבנו ללקט אותם ולנקות מן
הטנופת, בודאי יותר שבנו לוקט ומנקא אותם בודאי
יותר מקבל שכר מהם. ויכול אדם להבין שבעולם
הזה מחמת שפלותו, יוכל אדם להשיג מעלות
גדולות. ובודאי כן יש ימים בשנה שהם שפלים,
דהיינו בין המצרים, יוכל אדם יותר להעלות יותר
ניצוצות ויותר אבנים טובות ומרגליות יוכל ללקט
בהם ולהעלותם, ומה שיוכל אדם לתקן בט' באב
שהוא בשפלות, אינו יכול לתקן בשמחת תורה.

(עבודת ישראל אבות פ"ג מ"א)

כפרת עונות בתשעה באב

אחר תשעה באב אין יכולין לישון הרבה וכשעומדין
בבוקר נעשה ככריה חדשה וכו', כי שמעתי מפי הרב
ז"ל שתשעה באב מכפר עונות מחמת שנעשים
נשברים ונדכאים מאוד, על כן אחריו קצת הרגשה
כמו אחרי יום כיפור ועומדין בהשכמה.

(אמרי פנחס תשעה באב אות תר)

תשעה באב נגד גיד הנשה

על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה, נודע
כי בסוד עש"ן שהוא עולם שנה נפש, בכל אחד יש
קומה שלימה מרמ"ח איברים ושס"ה גידים מעין
קומה שלהם, כמו שכתב הראב"ד בפירושו לספר
יצירה על פסוק (שמות י"ט, י"ח) והר סיני עשן כולו
שתיבת עש"ן מרמז על עולם שנה נפש, כי כמו
שיש בנפש קומה מרמ"ח איברים ושס"ה גידים כן
יש בעולם, כמו שמצינו שנקרא הארץ בשם איברים,
טבור הארץ, ופי הארץ, ערות הארץ, וכן בשנה
הימים מיוחדים שכל אחד אחד משס"ה ימים הוא בחינת
גיד פרטי, ויום ט' באב הוא בחינת גיד הנשה מן
קומת השנה, שהוא בבחינת אחרונים ששם אחיות
הקליפות, ועל כן הוא זמן שליטתן, שנחשב הבית
בראשונה ובשניה, ונלכדה ביתה, ונחרשה העיר, עבור
שהוא יום שליטתן ואחיותן שניתן להם אותו יום
להיות להם אחיזה גם כן בקומת השנה, וכמו יום
הכיפורים שהוא יום עליין וקודש בקדושת מעלה על
כל השנה שהוא חיות של כל השנה ומוחבר שבכולן
לקדושה, שעל כן בימינו דכפירי שטן אין לו רשות
לאסטוני כמו שאמר רז"ל, את זה לעומת זה עשה

אלקים כי תשעה באב הוא יום מובחר בסטרא אחרא
להיות להן אחיזה יתירה ביום זה שעל כן אירע בו
מה שאירע, והוא מקים רמזות תשעה באב בתורה
בפסוק זה 'על כן לא יאכלו בני ישראל את' ראשי
חיבות תשעה אב, שאז לא יאכלו בני ישראל, אלא
יתנו כח על ידי אכילתן לסטרא אחרא, וכמו שאמר
האוכל בט' באב כאילו אוכל גיד הנשה, שבאמת הוא
בחינת גיד הנשה כאמור.

(מאור עינים - פרשת וישלח)

שלא לדבר כלל עם בני אדם

שמעתי מפי בשם ר' משה ב"ר נחמן ואמר דאיתא
בתקונין (תיקון כא. מט): קדרותא וליצנותא מטחול
אתנייהו, קדרותא הוא עצבות באה ג"כ מטחול כמו
ליצנות. וסיפר שראה אדם אחד שאמר עליו שהוא
לץ גדול והכירו שהוא עצבני ומתהלך במרה שחורה
מאד. ועוד אמר תדע שבט' באב כשמדברים בני אדם
זה עם זה בכל דבר מתערב שחוק, ודוקא מתערב
שחוק ווערטלעך, כי אז שולט הטחול, לכן אני נוהר
שלא לדבר כלל בט' באב עם בני אדם.

(אמרי פנחס תשעה באב)

נתינת צדקה בתשעה באב

ביום תשעה באב יש להרבות בצדקה לעניים
ולתלמידי חכמים, שהרי בסתם יום תענית יש
לתת צדקה, כמו שכתוב בסנהדרין דף לה, ופסקו
מן בשולחן ערוך יורה דעה סימן רנו, דכל תענית
שמלנים הצדקה היו כשופך דמים, וכל שכן בצום
התענית הזה שהוא לילה ויום, וגם כי הגלות בצום
בעבור שגולו מתנות עניים, כמו שכתוב במדרש על
הפסוק גלתה יהודה מעוני, לכן כדי לתקן עון זה יש
לנו להרבות בצדקה, ועיין מה שכתב בספר מורה
באצבע אות רלא יעוין שם, ומה גם כי אמרו רבותינו
זכרונם לברכה, דאין ירושלים נפדיה אלא בצדקה,
וגדולה צדקה שמקריבת הגאולה, ולכן יש לנו
להרבות בצדקה כהיום הזה, וכן נהגו עם בני ישראל
בכל המקומות, להרבות צדקה לעניים ולתלמידי
חכמים ביום תשעה באב, והוא סגולה נפלאה לכפר
עונות, וגם לקרב הגאולה.

(מועד לל כל חי סימן י אות סח)

יש לשמח לב המלך בשמחה העתידה שבו יולד מנחם ויגאלנו במהרה

ועיקר הענין להתחזק ולאמץ את לבבו בעתים
הללו לבחילי יפול ברשת ההתרשלות מעבוד ה'
חלילה, ואפילו בתשעה באב שהוא חושך למראה
עין, הגם שיש לבכות במר נפש על כל אשר מצאתנו
ביום ההוא, מכל מקום יש לשמח לב המלך בשמחה
העתידה שבו יולד מנחם ויגאלנו במהרה וישמח ה'
במעשיו והיתה לו המלוכה כימי קדם.

והנה הצדיק איש אלהים מוה' יעקב יצחק אמר
פירוש הגמרא (מגילה ה' ע"ב) ביקש רבי לעקור תשעה
באב שחל בשבת, ואמר הואיל ואידחי ידחי עי"ש.
פירוש שרצה לעקור צרת תשעה באב כלל ועיקר
ולגלות הקץ על ידי שחל בשבת יום הקדוש, והואיל
ואידחי ידחי לגמרי. ולכן לא הורו לו חכמים, כי אין
לדחוק את הקץ עכ"ל.

ונוסף עוד על דבריו, כי ביקש רבי לעקור תשעה
באב, דהיינו לעשותו עיקר ולהראות גודל מלכות
הש"י. דהיינו הגם שצר לנו עד מאד אנו מתחזקים
ומתאמצים ושמחים בשבת במלכותו ועל רחמי
המרוכים אנו בטוחים שישבו נדחינו במהרה, וזה
הענין הוא עיקר ויותר חנוג לפניו מאשר שאנו
שמחים וטובי לב בימים הנגלים ונראים לטובה, ולכן

מהתעוררות עיקר ותענוג זה היה בכוחו לרחות את
תשעה באב ולעקרו ולגלות את הקץ. ואמר הואיל
ואידחי ידחי ולא הורו לו חכמים, פירוש שהחכמים
הורו לו בבחינת ל"א שהוא בחינת א"ן בבתי גואי.
אבל עדיין לא היה בכחם לשלש השמחה לבתי
בראי ולגלות הקץ עד שישענו ה' ויגדיל כח
הצדיקים לגלות בחינת א"ן והשמחה הגנוזה ואז
ישמח ה' עמנו אמן.

(עבודת ישראל פרשת מסעי)

תשעה באב נגד שמיני עצרת וע"כ נולדה נשמת משיח בתשעה באב

ידוע מספרים אשר אלו הכ"ב ימים של בין
המצרים מ"ז בתמוז עד תשעה באב ועד בכלל, נגד
זה יש לנו כ"ב יום מ"ה עד שמיני עצרת ועד בכלל.
נמצא אשר אחר ראש חודש אב, אותן השמונה
ימים הם נגד ימי השמחה, שהוא חג הסוכות זמן
שמחתנו. והוא "משנכנס אב ממעטין בשמחה" (תענית
כו ע"ב), היינו, שממעטין הימים של יגון ועצבות על
ידי המשכות כח זמן שמחתנו שהוא חג הסוכות.
ועל כן מצאו בתשעה באב את הכרובים פנים כנגד
פנים שהוא היחוד הגמור, יען כי תשעה באב הוא
נגד שמיני עצרת שאז הוא יחוד היותר מובהק. ועיקר
היחוד בשמיני עצרת הוא בתפלת מוסף עת תפלת
הגשם. וידוע אשר זמן תפלת מוסף הוא עד שבע
שעות, שהוא שעה אחת אחר חצות היום, על כן
נולדה נשמת משיח בתשעה באב אחר חצות, שהוא
בכח התעוררות היחוד הקדוש והגדול של שמיני
עצרת הנעשה בעת תפלת הגשם.

(אמרי נועם ראש חודש אב)

מי שרגיל בכל שבת לאכול סעודה שלישית עם חברים אין לו למנוע בשבת זה שחל בו ערב ט' באב

בגמרא (תענית כ"ט ע"ב) ט' באב שחל להיות בשבת
וכן ערב ט' באב שחל להיות בשבת אוכל ושותה
ומעלה על שלחנו אפילו כסעודת שלמה בשעתו.
ויש להבין למה זכרו דוקא כסעודת שלמה בשעתו
ולא כסעודת אברהם אבינו ע"ה, ובגמרא (ב"מ פ"א
ע"ב) אמרו למימרא דסעודתא דאברהם אבינו עדיפא
מדשלמה והכתוב ויהי לחם שלמה וכו', התם ג' תורי
לתלתא גברא הכא לכל ישראל ויהודה שנאמר יהודה
וישראל רבים וגו'. ונראה שמהו יש סמך שמי שרגיל
בכל שבת לאכול סעודה שלישית עם חברים שאין
לו למנוע בשבת זה שחל בו ט' באב או ערב ט' באב,
גם כן וכדעת הבכור שור שחלק על המגן אברהם (ס"ו
תקנ"ב ס"ק י"ד) במה שכתב שלא ישב כסעודת חבירים
וכתב הבכור שור דלא דמי למה שכתב הרוקח שישב
בדאבון נפש דהוי דברים שבנצטא בלב מה שאין כן
מי שרגיל לאכול סעודה שלישית עם חברים ומונע
בשבת זה הוי אבילות דפרהסיא ואסור והביא ראיא
על זה עיין שם ומה שמזכיר בגמרא הנ"ל אפילו
כסעודת שלמה שמבואר בגמרא (ב"מ שם) שהיה לכל
ישראל ויהודה יש סמך שאין לשנות בשבת זה ממה
שרגיל לאכול בחברים בכל שבת כסעודה שלישית.

(פרי צדיק פרשת דברים אות יז)

מסוגל לביאת המשיח

ידוע ממקובלים שבתשעה באב מסוגל הזמן ביותר
לביאת המשיח, וכוזה יש לפרש ההלכה שאסור
במשא ובמשת, כדי לקבוע האמונה שאין צורך במשא
ובמתן שהרי יש לצפות לביאת המשיח תיכף.

(אמונת עתך חודש אב)

מצבות מספרות

מאוצרותיו של הרב אברהם יעקב סלמון שליט"א
רב דקדוק שטפנישט

חבמי
הדמניה

נוסח מצבתו:
אבן מקיר תזעק
מר נצעק, חדל מנחם
עניים חננו, דלים מרחם
דיין מצויין בד"ת והלכה
ידיד כל הולך תמים
לשוב יזכר כל הימים
הרב המופלג האברך מו'
מנחם מענדל בן הרב ר'
אליעזר ליפא מגאלאץ נכד
הגאון מליטין זצ"ל. נפ'
ט"ז אב תרכ"ו ת.נ.צ.ב.ה.

מצבת קברו של הרה"ק רבי
יוסף לנדא זצ"ל כשברקע
נראית המצבה השבורה של
נכדו רבי מנחם מענדל לנדא
בעת שנמצאה במעבה
האדמה בסמוך למקום
קברו, ניתן להבחין בגומחה
בה הייתה טמונה המצבה
שנעלמה

הגאון רבי מנחם מענדל לנדא זצ"ל

נלב"ע בדמי ימיו ביום ט"ז לחודש אב תרכ"ו
בעי"ת יאס ושם מנו"כ בבית החיים החדש דשכונת פאקוראד

רבי מנחם מענדל היה מגזע היחס באשר
אביו של רבי יוסף לנדא היה הגאון רבי
מנחם מענדל, אבד"ק באהסלוב (רוסיה), היה
בנו של הרה"ק רבי צבי, בן הרה"ק המפורסם
רבי מנחם מענדל - המגיד מ"באר" (אודותיו
ראה בגליונינו 'באר בשדה' גליון 492). רבי
מנחם מענדל היה מפורסם בין גדולי החבריה
של הבעש"ט הק', ונחשב לו כתלמיד-חבה
הרבה מדברי תורתו של רבי מ"מ מובאים
בספרים הק' של תלמידי הבעש"ט והמגיד
הגדול ממעזריטש, המהווים יסוד מוסד
לתורת החסידות, כמו ה"תולדות יעקב יוסף",
ה"מאור עינים" וה"קדושת לוי".

בהגיעו לפרקו נלקח רבי מנחם מענדל אחר
כבוד לבית המלוכה 'מאן מלכי רבנן', והיה

המצבה שנמצאה

הגאון רבי מנחם מענדל לנדא נולד לאביו
הגאון רבי יו"ט ליפא לנדא אבד"ק גלאץ,
בנו של הגאון הגדול בעל שו"ת "ברכת יוסף"
(אודותיו ראה בגליונינו 'באר בשדה' מספר
101). הוא אשר שימש ברבנות בקהילת
הקודש ליטין, ועל שמה נתפרסם שמו כאב"ד
ליטין - ה"ליטניער רב", ובהמשך כיהן כרב
בקאמיניץ וביאס. נמנה בין גדולי התלמידים
של צדיקי הדור - הרה"ק בעל ה"קדושת
לוי" מבארדיטשוב זיע"א והרה"ק רבי ברוך
ממעז'בוז' זיע"א; לאחר הסתלקותם דבק
בהרה"ק האוהב ישראל" מאפטא זיע"א,
ולבסוף נמנה על בני היכלא קדישא של
הרה"ק מרדכי' זיע"א.

באר בשדה - שטפנישט

הקדמתו לספר זקינו 'הכליל תפארת'

כאמור לעיל רבי מנחם מנדל כתב הקדמה מליצית ונהדרת לספר זקנו 'כליל תפארת' עה"ת (ציוין כי במהדורות החדשות של הספר 'כליל תפארת' נשמטה הקדמה זו ופה אנו מציגים אותה לזכרון ועד) להלן נציג את פתיחת הקדמה וסופה:

הקדמת חתן הרב המחבר לכבוד התורה ולומדיה
מליו יגבר
הקדמה

יתבונן החכם וישכיל המבין ויתהלל המתהלל השכל וידוע שפוני טמוני שביבי להבות אמרות טהורות מאירים כספירים מפיקים הוד והדר מזוקקים שבעתים הנוזלים מבאר מים חיים באר חפרוה שרים שרי התורה בי שרים ישרו (משלי ח') כרוה נדיבי עם ונדיבים כל שופטי ארץ (משלי שם) מחוקקי צדק שוחרי תושיה קושרי כתרים בכתר חדושי תורה במחוקק בכח המחוקק משם רעה אבן ישראל במשענות משענת עץ החיים והשענו תחת העץ עץ חיים הוא למחזיקים בה ונשענים עלי' ותומכיה מאושר ומחזק לכל ימעדו קרסוליו דרכיה דרכי נועם נעים ומתוק להולכים שמה כי הוא דרך סלולה דרך עץ החיים וכל נתיבותיה שלום כל המושג מהליכות נתיבותיה שלום שלום בגופו שלום בתורתו שלום בנשמתו ונשמת שדי

הרב הגאון ר' מנחם מנדל ב"ר אליעזר ליפא נ' ט"ז
אב תרכ"ז.

תורתו מגן לנו

חתנו של רבי מנחם מנדל היה הג"ר משה לאהר אב"ד סיווען הסמוכה לגאלאץ, המוזכר לשבח בספרי השו"ת של גדולי דורו, והוא היה בן הג"ר משולם לאהר אב"ד סאניוואץ.

תשובות אל רבי מנחם מנדל נדפסו בספרים כדלהלן: בית שלמה, אהע"ז קה (בתרכ"א) כאשר הגאון בעל ה'בית שלמה' מכנהו ביותר הכבוד וכותב עליו הרבני המופלג החריף ובקי שלשלת היוחסין מורינו וגו'.

כמו"כ ישנה תשובה אליו מהמהר"י הכהן, - מו"ץ בק"ק יאסי - בענין העופות החדשים בספרו על יו"ד יב והוא גם מכנהו בתוארים מופלגים: כבוד ידידי הרב הגדול חריף ובקי ויקר רוח מו"ה מנחם מענדיל לאנדא נ' מו"ץ בק"ק יאסי. שואל ומשיב, תניא, ח"ד נג. תולדות יצחק (בספר שלשלת קאמאנא) עמ' קט (בתרכ"ה - דומ"ץ דק' יאסע, בענין העופות החדשים), עמ' קיב (בתרכ"ו), עמ' קיח (כנ"ל).

חתן להרבנית הצדקנית מרת בתיה בתו של הגה"ק רבי ישעיה שור מיאס (אודותיו ראה בגליונינו 'באר בשדה' מספר 69) הלא היא הרבנית הצדקנית מרת דבורה אשת הר"ק ר' ברוך נכד הרה"ק רבי מרדכי מקרמניץ זי"ע.

לעת זקנותו של זקנו הגאון הגדול רבי ישעי' שור סייע לו רבי מנחם מנדל בהנהגת הרבנות ביאס, וכן התעסק בסידור כתביו לדפוס, והוא מזכירו כמה וכמה פעמים בחיבור 'חתני'. בין פעולותיו הברוכים הרבים כתב הקדמה מופלאה לספרו של זקנו בעל ה'כליל תפארת' על התורה.

רבי מנחם מנדל היה נערץ ונקדש על כל תושבי העיר יאס אשר ראו בו ראוי לכהן להם כדיין אמת, אך לדאבון הלבבות אילנו המפואר של רבי מנחם מנדל נגדע בעודו באבו והוא נסתלק לבית עולמו בדמי ימיו, ביום ט"ז לחודש אב תרכ"ו. וכך גם נחרט בכאב על מצבת קבורתו ביאס בביה"ח דשכונת פאקוראר ביאס, הוא זכה להטמן צמוד לצד השמאלי של קברו של אותו צדיק וגאון זקנו הרה"ק הגר"י שור זצ"ל.

יצוין כי כידוע בבית החיים ביאס נקבעה מצבת זכרון באהל רבינו הק' רבי מנחם נחום משטפנשט ובה מנויים גדולי העולם רבני יאס וכדו' הטמונים בבית החיים דשכונת טאטאראש ולימים קברם הועתק לבית העלמין הלוה. ואכן גם שמו של רבי מנחם מנדל מופיע על הטבלה הזאת:

תגלית מציאת מקום קברו של רבי מנחם מנדל לנדא זצ"ל בבית העלמין ביאס

חדש את אחד מחכמי רבני יאס, אשר שמו לא היה ידוע ברבים בין כותבי העיתים וידועי החכמים, וללא ספק מאמרינו זה יזכה את קוראיו ליתן לרבי מנחם מנדל להיותו בבחינת "ונתתי לך מהלכים בין העומדים" ככתוב בנבואת זכריה (ז. ט).

ממתנים לשיפוץ הקבר

חלקת הקבר עדין ממתנה ליד גואלת, שתממן את עלות שיפוץ ושיקום חלקות הקברים וסביבותיה, ובניית אהל על ציון קדשם, גאוני וקדושי יאס אשר בארץ המה, רבינו ישעיה שור ורבינו יוסף לנדא ובהמשך גם קברם של גאוני רבני טויביש ורבינו יוסף יוסקא ועוד, כפי שהיה בימים ההם בטרם הועתקו קברותיהם מבית העלמין דשכונת

זקינו הגדולים רבינו יוסף לנדא ורבינו ישעיה שור אבד"ק יאס. זאת ועוד מצאנו, לאחר חשיפת קברו ושם נכדו של הרה"ק רבי יוסף לנדא והרה"ק ה'כליל תפארת', נכנסנו אח"כ לתפילה באהל ציון הקודש דהרה"ק משטפנשט, ושם בלוח האבן המנציחה את זכר רבני וקדושי יאס גילינו ואיתרנו את שמו בין גדולי וחכמי יאס לדורותיהם, משמע שרבי מנחם מנדל היה בין נכבדי חשובי הרבנים דיאס בימים ההם. בגליונינו אודות תולדות רבינו יוסף לנדא (101) מילתינו אמורה כבר בתיאור סביבת חלקת הקבר בעיר יאס, תחת הכותרת 'הארה שמימית השבוע ביאס - חמש דקות לפני שהחשיך'. ועתה חלקי הפאול נשלמים ובאים אל פתרונו המלא כאשר תחזינה עיני הקוראים הנאמנים מישרים, ובכך אנו זוכים להאיר באור

במסגרת פעילות האגודה למקומות הקדושים ברומניה, במיפוי ואיתור קברי הצדיקים בבית העלמין דיאס, התמקדנו בחלקות הקדושים קברי הגאונים מפוני בית העלמין העתיק דטאטאראש, בחדרת קודש ניגשנו לנכש ולעודד הקמשונים והחרולים סביבות מצבות הקודש, והנה בתחילת השורה, סמוך למקום קברו של הרה"ק בעל 'כליל תפארת' אבד"ק יאס, הולכים עוד כמה צעדים, יש את קברו (מעט פנימה, לא בקו ישר) של הרה"ק רבי מנחם נחום מרגליות משטפנשט דעיר יאס, ישנה עוד שלושה קברים, האמצעי מבין השלושה הוא קברו של הרה"ק רבי יוסף לנדא זצ"ל, כאשר מימינו ומשמאלו ישנם עוד קברים ללא מצבה וכיתוב, אך מכיוון שצורת הקברים זהים, ניתן להבין כי הם קשורים בקשר משפחתי להגאון זצ"ל

רבינו יוסף לנדא, ועתה יסתבר שגם קשור להרה"ק רבי ישעיה שור בעל ה'כליל תפארת'. והנה בניקוי סביבת המצבה, הבחנו בלוח אבן מחלקי המצבה אשר ברבות הימים נפלה ונטמנה בעובי האדמה, בזהירות המתבקשת ובכוחות פיזיים גדולים הרמנו את לוח האבן, ומצידה הקדמי התגלתה לנו מצבת קבורתו של רבי מנחם מנדל עם נוסח שורות הנהי והמספד על אותו גאון דבלי בעפרא, משורות המצבה הבודדות הבנו כי כאן מקום קברו של רבינו מנחם מנדל לנדא שהיה "דיין מצויץ... הרב המופלג...", מנוסח מצבת קברו ניתן להבין גם כי רבינו מנחם מנדל נסתלק בצעירותו, אך י"ב שנים לאחר פטירת

חלקת קברי גאוני קדושי יאס מפוני בית העלמין העתיק, מלפנים מצבת רבי ישעיה שור ובהמשך חלקת רבני לנדא

יצוין כי השבוע (י"ט ג), ביקר במקום שליח ה'אגודה' הרב חיים משה אשר הדליק נר זכרון לכבוד הצדיקים וצילם לנו תמונות עדכניות מהמקום הקדוש בבית העלמין. זכותם של הצדיקים ששפתותיהם דובבות בקבר תנו עלינו ועל כל ישראל אמן.

מימין מצבת רבי יוסף לנדא ונכדו, משמאל מצבת רבי ישעיה שוך בעל הכליל תפארת, בתווך מצבת רבי מנחם נחום מרגליות משטפנשט יאס, וברקע נראה האהל של הרה"ק אדמו"ר הראשון משטפנשט

"...מה שסיפר הגאון מהר"ל הנ"ל ששמע מהרב הקדוש הגאון מוה' שמואל שמעלקא אבד"ק ניקולשפורג בעת שלמד אצלו, שפירש הפסוק תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו היינו כי כאשר האדם עומד להתפלל לפני הקב"ה לא יהי' התחל' תפלתו על צרכיו רק יתפלל ויבקש רחמים על מה שמתאחר ביאת הגואל וזהו תפלה לעני כי יעטוף היינו התפלה יהי' על העני הוא משיח צדקינו עני ורוכב על החמור כי יעטוף כי יתאחר ביאתו ולפני ה' ואח"כ כשהוא לפני ה' בתפלה הזאת אז אח"כ ישפוך שיחו ויבקש צרכיו שאלתו ובקשתו אלו המה הארבעה דברים אשר שמעתי משמו והשי"ת יעזור שיבא לידי גם שאר חדושי ואז הייתי מתאמץ בכל עוז להפיצם על פני התבל בעהש"נ..."

"...ואני תפלה לאל חי כי יעזור לי שאגמור את אשר החילתי ואוסיף אומץ לעשות חיל בתורה וזכות אבותי הקדושים הגאונים הלא המה זקני הרב הגאון המובהק מוה' יוסף לנדא זלה"ה שהי' אבד"ק ליטען ואח"כ הי' אב"ד דפה יאסע.

ולמעלה בקודש זקני הרב הצדיק הקדוש כקש"ת מוה' מנחם מענדל המגיד מבאר זצוקללה"ה וזקני הרב הגאון הקדוש כקש"ת מוה' יוסף הילס מטיסמיניץ זצוקללה"ה, וזקני הגאון המובהק המאיר לארץ ולדרים כקש"ת ר' ר' העשיל זצוקללה"ה ועוד למעלה גאונים וקדושים. זכותם יעמוד לי שלא ימיש ספר התורה מפי ומפי זרעי וזרע זרעי ויקוים בי מה שאמרו חז"ל מכאן ואילך התורה חוזרת על אכסניא שלה דברי המעתיק והמדבר לכבוד התורה הכו"ח בחודש טבת שנת תרכ"ה יאסע

הק' מנחם מענדל לאנדא יושב בשבת תחכמוני פה יאסע בן הרב הגאון מוה' יו"ט ליפא לנדא אבד"ק גאלאץ.

יקרת יקרה היא מפנינים ומפז רב ומאבני יקר ודעת מחרוץ נבחר דע את ה' אלקיך ועבדהו בלב שלם ביראה ובאהבה ושמחה פקודי ה' ישרים משמחי לב ועינים מאירה כאור שבעת הימים אור בהיר כעצם השמים לטוהר לטהר ולקדש מחשבת לומדיה ומכבדיה כבוד חכמים ינחלו נחלה בלי מצרים מיצר ים החכמה והחכמה מאין תמצא להמציא יש מאין להשפיע שפע לארבעה חלקי הנשמה מארבעה חלקי לימוד התורה פרד"ס פשט רמז דרוש סוד והנה לאו כל אדם זוכה לשתי שולחנות שלחן ה' מבורך בחכמה הנגלית ולהציג לו יד ושם בדרך אמת סוד ה' ליראיו ומועטים המה בני עליה...

(מפני אורך הדברים וקוצר היריעה נציג בזה קטע אחד מעניני דיומא (מדברי חותנו) ואת השורות של חתימת מאמר ההקדמה)

מצבות רבי יוסף לנדא ונכדו רבי מנחם מענדל מלפנים ומאחור, משמאל נראים חלקי המצבה שנמצאו

צילומים:

דוברות ה'אגודה למקומות הקדושים ברומניה'

שבת התאחדות והתייחדות עם זכר מרן הגה"צ מוהר"ש טוביאס זצ"ל על ידי מאות מצאצאיו הרבנים שליט"א

מעמד סיום כתיבת ס"ת נערך ברוב שמחה ורגש

דומ"צ בבי"ד הגרש"א שטרן. הגר"י לייזער אב"ד צאנז אלעד. הגר"י סלמון רב קהילת שטפנשט. האדמו"ר מלעלוב סאסנובצא. הגר"מ רבינוביץ רב ביהכ"נ פארצווא. הגר"א גולדפרב דומ"ץ קהילת מז"יבז. הגר"מ טוביאס ר"כ ביישיבת בוהוש. הגרפ"ט שטיינמץ ר"כ ויזניץ אלעד. הגר"ש קליין רב דעמנואל, הגר"י ויס ר"י חוג חתם בב"ב. כן נשמעו שורות נאומים מפי צעירי המשפחה אשר העלו על נס את זכרו וזכותו של זקנים הגדול. כולם צאצאי הגה"צ זצ"ל, ועוד רבים אחרים.

במהלך סעודת יום השבת נערך מושב מיוחד ובו נשמעו תולדות והיסטוריות המשפחה מפי בעלי המנגנים והחרוזים הרב מרדכי שלמה סלמון והרב מנחם מגדל יאקאב שזכה להתגורר בשכנות להגה"צ מוהר"ש טוביאס זצ"ל למעלה מעשרים שנה. תכניות מיוחדות נערכו גם לצעירי הצאן.

לדורותיה משחק קלפים ייחודי ורב ערב שהיווה הפתעת השבת וכן גליונות נוספים שהופקו לכבוד ההתכנסות.

לקראת תחילת ההתכנסות בערב שבת קודש נערך מעמד סיום כתיבת ס"ת שנכתב לעילוי נשמת ראש השושלת הגה"צ מוהר"ש טוביאס זצ"ל על ידי בנו הגה"צ אב"ד קדימה צורן.

במהלך השבת השתתפו ונאמו ופיארו את שולחן הכבוד של שבת ההתעודות בני ונכדי הגה"צ הרבנים שליט"א:

הרבנים הגאונים: הגר"מ טוביאס אב"ד קדימה צורן, הגר"מ טוביאס אב"ד דרכי שמואל הגר"ש טוביאס אב"ד יאס. הגר"א"ל טוביאס אב"ד קהל בוהוש. הגר"א טוביאס חבר בד"ץ ויזניץ ואב"ד ויזניץ רמה ד' בית שמש. הגר"א אזורעאל ר"י עיון התורה. הגר"מ פרידמן ר"כ חומת המשפט

בשב"ק פרשת 'מטות-מסעי' שבת ר"ח מנחם אב התשפ"ה התקיימה באודיטוריום רמת אלחנן בב"ב שבת התאחדות מרוממת ומיוחדת לצאצאי מרן הגה"צ מוהר"ש טוביאס זצ"ל אבד"ק פיאטרא ניאמץ בראשות בניו הרבנים הגאונים שליט"א

במהלכה נשמעו נאומים ונערכו סימפוזיונים מרתקים ומרגשים על תולדות מורשת בית פיאטרא ניאמץ. ולאורך כל השבת נשמעו נאומים ודרשות מרתקות ומרגשות. לכבוד השבת הופקו ויו"ל קבצים וגליונות ומזכרות רבי ערך, ובהם אוסף גליונות באר בשדה על שושלת רבני טוביאס זצ"ל גליון השירה הזאת לרגל מעמד סיום כתיבת ס"ת שנכתב לזכר הגה"צ מוהר"ש טוביאס זצ"ל על ידי קהילת דרכי שמואל ביוזמת ובתרומת הגה"צ רבי משה מרדכי טוביאס שליט"א אב"ד קדימה צורן וכן סדרת כרטיסי קלפים ובהם 24 רביעיות של 96 אישים מקומות ומאורעות בחיי שושלת הרבנים

צילום: דובי קורן. ש.פ.ה.

בסיום כתיבת וגלילת הספר תורה החדש

בריקודים לכבוד גמרה של תורה

ברב שיח לתולדות שושלת רבני טוביאס לדורותיהם שנערך בערב שבת

בהגבחת הספר תורה על ידי הגה"צ רבי משה מרדכי טוביאס שליט"א

בעת רעוא דרעווין של שבת ההתאחדות

באר בשדה - שטפנשט

מסיבת 'חומש סעודה' לילדי ח"ת שטפנשט אלעד

טו"ב חתנים התכנסו עם ההורים והסבים למסיבה מרגשת ומושקעת
שנערכה ע"י המלמד המסור רבי משה אברהם ברזובסקי שליט"א

לסיום בשם הורי וזקני התלמידים הביעה את רחשי לבבו הרה"ג ר' ישראל רושצקי שליט"א רב מבואות החרמון שנכדו בין לומדי ח"ת, שציין בהערכה את הסיפוק הרב והשמחה הרבה של התלמידים ללמוד במקום קדוש זה, ומכאן ניכרת גודל ההשקעה של הצוות בכדי שהתלמידים יגדלו בתורה ובחסידות.

המחנך רבי שלמה ראם בניגוני דבקות עם תלמידי המסיבה

המחנך הרה"ח משה אברהם ברזובסקי שליט"א עם תלמידי המסיבה

בחלוקת החומשים לחתני המסיבה נראה הגר"י רושצקי שליט"א רב ישובי מבואות החרמון

לקול צלילי התזמורת וניגוני שמחה נכנסו ובאו תלמידי ח"ת חומש סעודה' ביום חגם למסיבת הודיה על שזכו להמנות בלגיונו של מלך לומדי תורה נור הבריא, והראו את כוחם ובקיאותם בלימודם החדש שזה עתה החלו ללמוד. כמסורת הלימוד החלו עם פסוקי ויקרא. בטייטש ובהסבר מרגש מתוק וזך.

גולת הכותרת של המעמד הנשגב היה עת כל ילדי המכינה עם חתני החומש השתתפו במופע שבת טיש שערך המחנך רבי שלמה ראם כאשר כל ילדי המסיבה מיטיבים נגן את הלחן שהתפרסם בעולם היהודי "שבת איין שייך, שבת איין ריין, שבת איין נאר פאר אידן אליין..."

עין לא נשארה יבשה כשצאן קדושים בטהרתם שרו את השיר...שוב ושוב...

נשיא ח"ת ורב קהל שטפנשט הרה"ג רבי אברהם יעקב סלמון שליט"א נשא את דבר המסיבה במהלכו נשא שיר ושבח לבוא עולם על שזכינו והגיענו הלום. עוד מחזור של תלמידים בת"ת הנושא את שם וזכר הצדיק משטפנשט, כאשר עיני כל המשתתפים במסיבה המרוממת רואים עין בעין את ההתפתחות המואצת והכבירה של תלמידי ח"ת הן בכמות והן באיכות. מכיון שהזמן גרמא עת שהמסיבה נערכה הוא ערב ההילולא קדישא של הצדיק משטפנשט שעל שמו ולזכרו הוקם המוסד הקדוש הזה, ציין הרב סלמון כי ללא ספק עיתוי המסיבה שנקבע לעת הזאת הוא בבחינת של שפתותיו של האי צדיק המדובבות בקבר מהבל פיהם של תשכ"ה והרי התלמידים כאן הם כבנים להאי שרף וצדיק שבוודאי יש לו נחת רוח ממרומים להמליץ יושר על התלמידים ועל הוריהם וזקניהם לרוות רוב נחת דקדושה מכל יו"ח.

המנהל החינוכי הרה"ח רבי מנחם וייס שליט"א הביע את ההתרגשות של המעמד בהדגישו את כח האמירה וכח הדיבור והלימוד של תשכ"ר.

הרב וייס ביישר בשמחה גדולה על התפתחות ושגשוג ח"ת

כשבשנה"ל הבעל"ט תשפ"ו יפתחו בעזרת השם 2 כיתות חדשות, כאשר עשרות משפחות מאנ"ש מביעים אמונם בת"ת ובצוות החינוכי המיוחד והמסור של ח"ת. עד שגם מערים סמוכים לאלעד באים תלמידים בהסעות מאורגנות ברצותם לינוק מדרך החינוך המיוחדת של ח"ת שטפנשט אלעד, שקנה לו שם טוב ומכובד בכותל המזרח של תלמודי התורה.

לקראת סיום המעמד נקראו ובאו הורי וזקני התלמידים להעניק לתלמידים את החומש החדש שמעתה ילווה את צעדיהם בין כתלי ח"ת כאשר לצד החומש הם זוכים לשקיות ממתקים כדי להנעים ולא להיב להם את לימוד התורה מפז ומפנינים יקרה.

הגרא"י סלמון שליט"א במשא המסיבה

באר בשדה - שטפנשט

חתני החומש סעודה

המנהל החינוכי הרב מנחם ויס שליט"א במשאו

חתני המצווה בריקוד בסיום החגיגה

בתעודות לתלמידי המסיבה

צילומים: מאיר זלזניק